

**UN ATENTAT CARE N-A MAI AVUT LOC:
MIȘCĂRILE RADICALE UNGARE ÎMPOTRIVA
FAMILIEI REGALE A ROMÂNIEI (1922) – DOCUMENT**

Rezumat: Pe 7 noiembrie 1922, Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale îi transmitea șefului Serviciului Special de Siguranță, cu caracter *strict confidențial*, o copie după un raport ce conținea „relații asupra organizației iredentiste maghiare, care a încercat să atenteze la viața suveranilor“.

În perioada iunie-iulie 1922 s-ar fi pus la cale un atentat asupra familiei regale a României, ideea de bază a grupării atentatoare fiind că regina Maria era „principala vinovată pentru nenorocirile ce s-au abătut asupra Ungariei“, și că prin influența ei pe lângă Marile Puteri a luat naștere România Mare. Conform informațiilor Siguranței, membrii familiei regale erau cei mai vizați de astfel de pericole, dar pe lista posibilelor ținte se aflau și alte personaje politice din România. Scopul unor astfel de acțiuni, pe lângă pedepsirea pentru pierderea Transilvaniei de către Ungaria, era de a descuraja România să intervină în favoarea aliatelor din Mica Înțelegere, Iugoslavia și Cehoslovacia, unde Budapesta ar fi avut planuri de destabilizare și încurajare a mișcărilor autonomiste.

Este evident că potențialele atentate împotriva membrilor familiei regale nu au mai avut loc, dar documentul ce se regăsește în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS) ne oferă o serie de informații interesante legate de percepția Serviciului de Siguranță al României asupra mișcărilor radicale din Ungaria și despre metodele prin care s-ar fi pus la cale o acțiune de acest gen.

Cuvinte cheie: familia regală, atentat, radicalism, Siguranță

Pe 7 noiembrie 1922, Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale îi transmitea Șefului Serviciului Special de Siguranță, cu caracter *strict confidențial*, o copie după un raport ce conținea „relații asupra organizației iredentiste maghiare,

* Conf. univ. dr., Facultatea de Istorie și Științe Politice, Universitatea „Ovidius“ din Constanța.
E-mail: danicitiriga@yahoo.com.

care a încercat să atenteze la viața suveranilor”¹. Documentul era semnat de directorul Eugen Cristescu (același care în timpul regimului Antonescu avea să devină Directorul Serviciului Special de Informații) și de Șeful Serviciului, E. Negulescu.

Astfel, în iunie--iulie 1922 s-ar fi pus la cale un atentat asupra familiei regale a României, ideea de bază a grupării teroriste fiind că regina Maria era „principala vinovată pentru nenorocirile ce s-au abătut asupra Ungariei” și că prin influența ei pe lângă Marile Puteri a luat naștere România Mare. Conform informațiilor Siguranței, membrii familiei regale erau cei mai vizați de astfel de pericole, dar pe lista posibilelor ținte se aflau și alte personaje politice din România. Scopul unor astfel de acțiuni, pe lângă pedepsirea pentru pierderea Transilvaniei de către Ungaria, era de a descuraja România să intervină în favoarea aliaților din Mica Înțelegere, Iugoslavia și Cehoslovacia, unde Budapesta ar fi avut planuri de destabilizare și încurajare a mișcărilor autonomiste.

Este evident că Ungaria post-trianonică era unul dintre cele mai afectate state din Europa Centrală, ceea ce avea să ducă la o degringoladă politică în primii ani postbelici și la o atitudine revizionistă pe întreaga perioadă dintre războaie. Într-un astfel de context, radicalismul găsea un teren extrem de propice. Semnarea Tratatului de la Trianon, la 4 iunie 1920, a fost momentul în care s-a risipit orice iluzie referitoare la o posibilă susținere din partea statelor occidentale. Încercarea de a se desprinde de Austria în privința susținerii războiului nu a dat rezultate, proiectul Confederației Danubiene, cu sediul la Budapesta, în ciuda susținerii în principalele cancelarii occidentale europene, pentru o perioadă, nu a avut nici el finalizare, iar pierderile teritoriale și economice au creat un șoc și o frustrare imensă în Ungaria. Pe plan intern, după guvernul lui Mihályi Károlyi, a urmat regimul comunist condus *de facto* de Belá Kun, după care a urmat instaurarea unui regim conservator, avându-l în frunte pe amiralul Miklos Horthy. În această perioadă, am putea consemna și două încercări de revenire pe tronul Ungariei ale împăratului Carol de Habsburg. Nu în ultimul rând, pentru o imagine cât mai completă, în strânsă legătură cu subiectul documentului prezentat, trebuie să amintim și că în acești primi ani postbelici, atât prin oameni politici transilvăneni, precum Ioan Erdely², cât și prin reprezentanți ai aristocrației ungare de la Budapesta, se vehicula ideea ca între România și Ungaria să se formeze o uniune dinastică, proiect pe care

¹ Arhiva Consiliului pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond Documentar, D11032, dosar nr. 1909, f. 3.

² Pentru detalii vezi Lucian Leuștean, *România și Ungaria în cadrul „Noii Europe” (1920--1923)*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 69.

oamenii politici români nu l-au agreat, chiar dacă regele Ferdinand vedea propunerea „extrem, extrem de interesantă”³.

Este evident că potențialele atentate împotriva membrilor familiei regale nu au mai avut loc, dar documentul ce se regăsește în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S) ne oferă o serie de informații interesante legate de percepția Serviciului de Siguranță al României asupra mișcărilor radicale din Ungaria și despre metodele prin care s-ar fi pus la cale o acțiune de acest gen. Nu în ultimul rând, considerăm important să subliniem că, până la acest moment, nu am găsit alte informații cu care să coroborăm datele redată în document. Referitor la chestiunile de formă, este necesar ca cititorii să știe că am păstrat forma originală a scrierii, chiar dacă cu formule învechite sau chiar greșite pentru regulile de astăzi, și am intervenit strict acolo unde erau greșeli de redactare.

Raport conținând relațiuni asupra organizației care să atenteze la viața Suveranilor⁴

Din cercetarea numiților:

1. TUROCZY ISTVAN – RAKSANY, zis REGULA, zis GABRIEL PROCOP zis SZEMAK, zis și KOVACS ISTVAN, maghiar de 44 de ani, pensionar al căilor ferate maghiare, domiciliat în Debrețin, 4 Racoczy utcza;
2. PALLAGY LAJOS, zis KOLOMAN RESS, zis și ADALBERT PORUBSKY, de 32 de ani, maghiar, fost detectiv la serviciul marelui stat major maghiar, domiciliat în Budapesta, Rombach utcza 5;
3. BALAZS IGNATZ, zis SALKA I., zis și IOSIF PAPP, maghiar de 24 de ani, fost plutonier în regimentul 34 artilerie maghiară, domiciliat în comuna Wamosgyorg, județul Heves, Ungaria;
4. BERRNICZEI KMOSKO MIKLOS – SANDOR, Conte de FIQUELMONT de BELMONT, de ani 51, agricultor, domiciliat la Budapesta la hotelul ERZ HERZOG JOSEPH, toți supuși maghiari;
5. DENHYEL BELLA, de 41 de ani, mecanic principal conducător la locomotivă în stația Oradia Mare, domiciliat în acest oraș, str. Leopold 4 a;
6. BERECHY KAROLY, de 27 de ani, fochist la C.F.R. domiciliat în strada Nigestelet 100/39 și

³ Nicolae Petrescu-Comnen, *O primă experiență comunistă în Ungaria*, ediție de Nicolae Petrescu-Comnen și Gheorghe Zamfir, Editura Oscar Print, București, 2005, p. 95-96.

⁴ACNSAS, fond Documentar, D11032, dosar nr. 1909, f. 4-20.

7. *KERENZSI IANOS, de 39 de ani, plugar, domiciliat în comuna Borș, județul Bihor, supuși români, și din mărturisirile lor, din documentele găsite la ei precum și din lucrările existente aflate la Direcțiunea noastră rees următoarele:*

În Ungaria 1918, în timpul primei republici a contelui Karoly, diferiți naționaliști maghiari au înființat numeroase societăți iredentiste, cari aveau ca prim scop atunci nimicirea acțiunii social democraților și a comuniștilor.

Regimul sovietic, care a urmat în statul vecin, a dezvoltat majoritatea acestor asociațiuni, și a trebuit ca fiecare din ele să suspende orice fel de activitate, iar când trupele române au ocupat unele teritorii, de teama urmăririlor, aceste societăți au reînceput să activeze numai acolo unde ocupațiunea română nu se întinsese.

Ele dezvoltă maximum de activitate îndată după retragerea armatelor noastre, și unele din ele merg până acolo că încep să organizeze și să execute acte teroriste calificate ca simple acțiuni patriotice.

Asasinatetele, jafurile și tot soiul de acte teroriste executate în special de membrii societății EBREDO, Ungurilor cari se deșteaptă, destul de cunoscute pentru a nu le mai enumera, și justifică în parte pentru nimicirea bolșevismului, au atras atențiunea puterilor, și astfel, în iulie 1921, sub presiunea aliaților și a Micei Antante, își ia angajamentul formal să desființeze toate societățile iredentiste, sau asociațiunile secrete cu scopuri similare.

De fapt, guvernul maghiar, fiind instrument orb în mâna acestor asociațiuni, spre a înșela aparențele, unele din zisele societăți se transformă în asociațiuni similare ori sportive, iar unele rămân mai departe în aceiași formațiune, așa că ordinul Ministerului de Interne maghiar din 5 iulie 1921, rămâne fără efect, fiindcă astăzi în Ungaria există următoarele asociațiuni:

1. PARTIDUL APĂRĂREI PATRIEI, HONVEDELMI PART, cu sediul la Budapesta, Esterhauziutcza 4, având președinte de onoare pe URMANCZY NANDOR. El este condus de dr. Kiraly Aladar, și însuși titlul arată destul de lămurit care este programul și scopul acestei societăți.

2. ASOCIAȚIA SECUIILOR „GABOR ARON“, cu sediul în Budapesta, Radayutcza 6, cu scop definit de a cultiva sentimente naționale ale secuilor din Ardeal.

Această asociație este contopită în prezent cu cea înființată la 1919 sub denumirea de „ASOCIAȚIA SECUIILOR ARDELENI“, care avusese sediul în Budapesta, Andrasyutcza, 96.

3. ASOCIAȚIA „TURANI“, popoarele turanice: ungurii, japonezii, bulgarii etc. de rasă mongolă, condusă de profesorul HOLLOSS, pentru propagandă maghiară pretutindeni.

4. LIGA PENTRU APĂRAREA TERITORIILOR – TERULET VEDOLIGA- sau prescurtat „TVEL“, cu sediul la Budapesta, Vaczy utza, condusă de inginerul BALOCSY ARPAD.

Scopul acestei ligi este de a cultiva sentimentul maghiar în teritoriile pierdute, și de a dezvolta pe orice cale propaganda noastră în această direcțiune.

În ceea ce ne privește, această ligă a răspândit pretutindeni sute de mii de cărți poștale ilustrate, căutând să se dovedească inferioritatea noastră culturală și suferințele maghiarilor din Ardeal.

5. ASOCIAȚIA „PUTERILOR PENTRU APĂRAREA PATRIEI MAGHIARE”, Országos Vederó Egyesülete sau prescurtat „MOVE”, cu sediul în Budapesta, Podamaniczky utca, condusă de Gombos Gyula, deputat, fost căpitan de stat major.

În aparență, scopul lui „MOVE” pare total inofensiv, întrucât s-ar crede că activitatea este îndreptată mai mult către chestiunile comerciale, agricole adică economice și culturale, pentru educația fizică și sportivă, însă în realitate, această asociație recrutează pe ofițerii și soldații demobilizați, spre a-i avea la dispoziție în caz de răscoale sau alte agitațiuni.

Prin tratatul de la Trianon, Ungaria fiind obligată să-și limiteze armata regulată, societatea „MOVE” și-a luat astfel rolul de a înlocui și complecta, sub ascuns, armata regulată, Cercurile de recrutare fiind desființate au fost înlocuite cu servicii statistice, cari aparțin Ministerului de Interne, prin intermediul cărora se face legătura cu Ministerul de Război. Aceste servicii sunt atașate la prefecturi și subprefecturi, iar „MOVE” lucrează în strânsă legătură cu ele.

Serviciile de statistică împreună cu secțiile societății „MOVE” înscriu în registrele lor pe toți tinerii apti pentru serviciul militar și țin un riguros control al celor aflați la vatră. Nu vom insista asupra activității și modului de funcționare al acestei societăți, cunoscută îndeajuns de Siguranța Generală și Marele Stat Major, întrucât, la timp, a făcut obiectul unor rapoarte speciale.

6. ASOCIAȚIA SECRETĂ CRUCEA DUBLĂ DE SÂNGE – Ketos Kerest versovetseg, sau KKV (2 4 V, sz), cu sediul principal la Budapesta, recrutează membrii numai din rândurile ofițerilor și a gradelor inferioare. Scopul acestei asociații este de a lupta pe orice cale și orice mijloace pentru redobândirea teritoriilor pierdute, precum și dezvoltarea spionajului militar.

7. SOCIETATEA UNGURILR CARI SE DEȘTEAPTĂ, Ebredó Magyarok Egyesülete, sau prescurtat „EME”, fondată în 1918, având sediul principal în Budapesta, Sorház utca 3.

Conducătorii actuali ai acestei asociațiuni, și anume PALOCZY HORVATH ISTVAN, fost deputat, mare agricultor, președinte, HEJJAS IVAN și PRONAY PAL, vice președinti, TURCSANYI EGON, fost căpitan, actual administrator director, și DR. DANIEL SANDOR, avocat și raportor, au căutat să dezvolte cât mai larg punctele din program, și anume propaganda teroristă, organizarea antisemită și lupta împotriva bolșevismului. În ultimul timp, ei adaugă la programul lor și lupta contra dușmanilor țării, făcând să funcționeze o secție secretă teroristă, așa că pe nesimțite activitatea lor, cu firma

iredentistă pentru integritatea Ungariei, degenerază într-un adevărat cuib de ucigași și jefuitori. De la 1920, EBREDO își întinde activitatea și în statele vecine, intrând în legătură cu societățile similare din Viena, Munchen, Berlin, iar în Italia ajung să colaboreze cu fasciștii.

Din cauza puterii ce se exercită de ebredoști, crimele lor rămân nepedepsite, guvernul și însuși Horthy nu pot lua împotriva lor nici o măsură, fiind adesea presați spre a-i acoperi sau a le da concursul, așa că ordinea în Ungaria rămâne o iluzie, și o stare normală nu se poate restabili în statul vecin până ce această societate nu va fi complet nimicită.

Se poate afirma cu certitudine că, aceia care joacă principalul rol în politica Ungariei sunt ebredoștii, ai căror aderenți au pătruns pretutindeni, astfel că întreaga Ungarie se află astăzi sub influența lor.

Secția secretă sau teroristă are un comitet special din care face parte HEJJAS, PRONAY, HIR GYORG, deputat guvernamental, PATER BONIS, BOROSS, fost colonel de artilerie și alții. Ei practică sistemul celular, care nu permite membrilor dintr-o celulă de 3, să se cunoască între dânșii. Cunosc numai șeful lor în fața căruia depun jurământ de credință, șovăire și discrețiune. Statutele secrete ale acestei secțiuni arată că scopul organizației este lupta contra comuniștilor, socialiștilor, liber cugetătorilor, și împotriva tuturor acelor care lucrează la nimicirea Ungariei. Organizațiilor lor, constituite la Budapesta pe circumscripții, iar în restul țării pe grupe și meserii, sunt datoare să execute în orice împrejurare și oricând ordinele date, iar membrii sunt obligați să ia parte la orice mișcare ordonată, în orice loc, și chiar cu armele precizându-se să concure la nevoie și la distrugerea stabilimentelor cari primejduesc direcțiunea creștină. În caz de turburări, membrii se adună armați sub ordinele șefului respectiv. În fruntea organizației stă comandantul, iar organizațiile din provincii stau sub conducerea unui comandant subordonat șefului suprem, care este HEJJAS.

Articolul 9 din statute precizează că în cazul în care împrejurările o cer și dacă comandantul ordonă, membrii sunt obligați să ia parte și la acțiunile îndreptate pe teritoriul ocupat, contra autorităților de ocupațiune, precum și contra cetățenilor dușmani, legațiunilor dușmane, misiunilor, consulatelor și altor instituțiuni. Tot astfel, pentru formațiunile militare ale societății, sunt prevăzute în statutele secrete, între altele, obligațiunea către membri, de a lua parte la orice acțiune, care are de scop cucerirea teritoriilor pierdute ale Ungariei, urmând ca toate aceste formațiuni voluntare la momentul oportun, să fie încorporate în armata națională.

La noi, în România, acțiunea celor ce conduc Asociația „Ungurii cari se deșteaptă”, s-a manifestat prin spionaj, conspirații și prin acțiuni teroriste și pentru a dovedi aceasta este suficient să cităm numai cazul complotului de la Sighișoara organizat de jandarmii unguri din Secuime, în Septembrie 1919, - complotul de la Oradia Mare, din Decembrie 1919, cu caracter politico-militar, în scop de a forma o armată în Ardeal - complotul din

Timișoara descoperit în Ianuarie 1920, pentru prepararea revoltei contra armatei române, complotul din Turda și Timișoara în Ianuarie 1920, pentru spionaj politico-militar, cel din Cluj, la Martie 1921, pentru spionaj militar propagandă iredentistă, complotul din Arad descoperit în Aprilie 1921, și în fine cel din Petroșani, pentru descoperirea minelor și lucrătorilor de artă din Valea-Jiului.

TUROCZY ISTVAN – RACSANYI, unul din deținuții de azi, principal membru al secțiunii secrete mai sus arătată, ne mărturisește că la ședințele secrete ale uniunii Ungurilor cari se deșteaptă se discută, înainte de revoluția din Ungaria de salvare și ajutorare a Ungariei, hotărându-i în urmă punerea la cale a răscoalei în Burgenland.

Între Dunăre și Tisa era HEJJAS IVAN, dincolo de Tisa se află PAL TER DONIS și BUDAHAZY, iar dincolo de Dunăre se află HIR GYORG, fiecare cu organizațiile lor. Afară de aceasta, ebredoeștii au organizat și armat și o parte din locuitorii Ungariei de Vest, așa că acțiunea începuse în deplin acord. Rezultatele dorite nu au fost obținute din cauzele cunoscute în cabinetele guvernelor din Europa, însă această neșansă a fost aruncată în spinarea lui Bethlen și Banffy, pentru că nu le-a dat atunci tot concursul de care aveau nevoie.

Retragerea și dezarmarea trupelor a înăsprit și mai mult spiritele ebredoeștilor, cari au încurajat pe HEJJAS, PRONAY și BUDAHAZY să se înapoieze la Budapesta și să se pregătească de o nouă acțiune, strângându-se în acest scop bani și alte necesarii. Cu cât se înrăutățea situațiunea în Ungaria, cu atât mai mult se lucra mai intensiv la uniunea EBREDO căci, după concepția lor, situația politică în Europa, neputând să dureze multă vreme, ei au prevăzut că trebuie să izbucnească ceva.

În mărturisirile sale TUROCZY (a)rată mai departe în mod precis că, atât persoanele oficiale din Ungaria cât și celelalte, căutând noi posibilități de salvare, au găsit un remediu în favoarea patriei lor.

În Ianuarie 1922 la societatea EBREDO s--a pus din nou pe tapet chestiunea Ungariei de Vest, care de data aceasta trebuia să fie mai mult grandioasă și avea să atragă în luptă și Austria. Luându-se contact cu organizațiile similare din Croația, Bosnia, Herțegovina, Muntenegru, precum și cele austriece, (ansulșiștii-uniții) pentru a-și da concursul necesar, s--a ajuns la înțelegerea ajutorului reciproc, și s--a decis luna Octombrie 1922 ca dată pentru începerea operațiunilor.

Înțelegerea cu celelalte organizațiuni este făcută în așa fel că atunci când ebredoeștii vor porni la acțiune, spre a ocupa Ungaria de Vest, în Austria să înceapă aceleași mișcări pentru doborârea regimului actual, iar pentru Jugoslavia să nu se poată mișca, organizațiile respective din Bosnia, Muntenegru, Croația și Herțegovina să treacă la provocarea aceluiași mișcări cu caracter autonomist. În ce privește Cehoslovacia, dat fiind că este un stat nou în formație și fără armată, se poate compta, cuvântul hotărâtor îl au organizațiile austriece, cari ar fi urmat să decidă atunci când se făcea legătura cu ungurii.

Dintre statele Micii Antante, singura România prin natura organizației ei, prezenta pentru dâșii un pericol mai mare, și pentru a o pune în imposibilitate de a da ajutorul militar cuvenit, s--a născut ideea de a comite la noi o serie de atentate împotriva suveranilor, a Principelui Moștenitor și diferitelor persoane politice ce au cuvânt în chestiunile externe. Ei au credința că, atentatele reușind, se vor produce în România turburări interne, și o serie de evenimente cari vor paraliza orice fel de acțiune militară pentru ajutorarea statelor ce alcătuiesc Mica Antantă, și în special pe Cehoslovacia.

Consfăturile secrete ale comitetului societății „Ungurii cari se deșteaptă“, în scopul de a se prepara aceste atentate în România, au avut loc între 25 iunie și 5 iulie 1922, chiar în localul din strada Szerhazutza 3, luând parte persoanele al căror nume este citat mai sus. Pentru aducerea la îndeplinire a atentatului, sorțul a ales pe TUROCZY ISTVAN RAKSANY, pensionar al căilor ferate ungare, intrat numai din iunie 1922, în secția secretă ebreidoistă, el fiind membru al societății dela Noembrie 1920, și acela care l-a informat despre această misiune, și mai târziu i--a dat sau i--a transmis instrucțiunile necesare, este BAROSS ZOLTAN sau GABOR, fost căpitan de artilerie, membru principal în acelaș comitet secret, care a primit jurământul lui TUROCZY.

Convorbirile lor au avut loc în sediul asociațiunei și în locuința provizorie a lui TUROCZY din Budapesta, în chiar clubul oficial al ceferiștilor, cu care ocazie, acesta a fost pus la punct cu toate detaliile mai principale. Recomandându-i să--și găsească complicii trebuincioși, și-a apropiat astfel pe PALLAGY LAJOS, fost detectiv la secția marelui stat major ungar, și prin acesta, pe KAROL EGETO, de asemeni fost detectiv în serviciul armatei ungare, și pe (Indescifrabil) KMOSKU MIKLOS SANDOR, conte FIQUELMONT de BELMONT, care s--a ocupat înainte cu sportul hipic, trăind mai mult timp în Anglia, precum și pe BALASZ IGNATZ, fost plutonier de artilerie, decorat de mai multe ori pentru curajul de a fi lucrat în timpul rășboiului cu explozibile, care i-a fost recrutat de locotentenuul KALMAN FULOP, comandantul orașului Debreșin, unde TUROCZY își are domiciliul real.

Tot astfel, fostul secretar al direcțiunei regionale a căilor ferate din Debreșin și-a mai asigurat concursul fostului său subaltern TIBOLDY, conductor de bilete în stația Biharkeresztes, la granița română, spre a-l utiliza la timp, în scop de a se trece prin contrabandă cantitățile de explozibile, ce aveau să servească la reușita atentatului.

Dela toți aceștia, la rândul său TUROCZY a primit jurământul de supunere, care a fost prestat numai în prezența sa. S--a decis apoi plecarea tuturor la București pentru o primă orientare la fața locului, și astfel s--a făcut pentru fiecare câte un pașaport fals cehoslovac, cu identitate mincinoasă. Pașapoartele au fost procurate de BAROSS, iar Dr. DANIEL a stăruiet în persoană la Prefectura poliției din Budapesta, spre a se aplica vizele necesare.

Este locul să arătăm aci complicitatea poliției din acest oraș, din această acțiune, căci, deși TUROCZY PALLAGY și EGETO erau îndeajuns cunoscuți sub adevărata lor

identitate, totuși li s-au vizat documentele lor false cu nume străine. Tot astfel este de reținut și faptul că imprimările pașapoartelor, cât și vizele aplicate, chiar aceea a Consulatului nostru din Praga și ștampila aceluiași consulat sunt toate false, în afară de viza poliției ungare și aceia a poliției noastre de frontieră, pe unde fiecare a intrat în România.

Astfel, la 12 iulie 1922 prin punctul de frontieră Episcopia Bihorului, BELMONT cu PALLAGY intră în România, servindu-se de pașapoarte false cehoslovace, primul cu pașaportul No. 12381 pe numele ALEXANDRU FIQUELMONT BELMONT, iar celălalt cu pașaportul No. 12382 pe numele KOLOMAN RESS, și a doua zi la 13 iulie, ambii descind la hotelul Continental din București, unde BELMONT se dă drept crescător de cai de curse, iar PALLAGY secretar al său.

Prima lor misiune a fost de a face informațiuni generale, asupra situației politice și asupra locului unde se găseau la acea epocă membrii Familiei regale ceea ce au și îndeplinit. După 4 zile sosește în capitală și EGETO, care descinde la hotel Poradim, sub numele de CAROL SEDLAK cu pașaportul cehoslovac No. 14532, fals, și informează pe ceilalți despre apropiata venire a șefului lor TUROCZY ISTVAN.

La 19 iulie 1922, TUROCZY cu BALASZ de asemenea intră prin punctul Curtici, servindu-se de zisele pașapoarte false cu identitate mincinoasă, ei descind tot la hotelul Continental și se înscrie TUROCZY sub numele GABRIEL PROCOP cu pașaport No. 2134, iar BALAZS sub acela de ION SZALKA cu pașaportul No. 1158.

Primind raportul lui BELMONT și PALLAGY, în aceeași seară TUROCZY convoacă pe complicii săi cu cari sosise în chiar camera lui BELMONT de la hotel Continental și aci le explică prima dată care este misiunea lor. El face un scurt istoric al situațiunii din Ungaria și le arată că patria lor le-a dat însărcinarea să săvârșească un atentat împotriva membrilor Familiei Regale române, la Sinaia sau București și descrie că principala vinovată pentru nenorocirile ce s-au abătut asupra Ungariei este numai M.S. Regina Maria a României, grație influenței căreia pe lângă marile puteri a luat naștere România de astăzi.

Le-a mai arătat fotografiile membrilor Familiei Regale și apoi a distribuit fiecăruia rolul său, care în genere se reduce la culegerea de amănunte și singur BALZS, ca specialist, era acela care avea o însărcinare mai dificilă. La Budapesta, înainte de plecarea sa în România, el fusese trimis de TUROCZY în Băroster 14, unde inginerii ADORIAN și FODOR IOSEF sau LAJOS, de la școala politehnică îi arătasă explozibilele și îi dăduse instrucțiunile necesare pentru manipularea lor.

Toată banda în ziua următoare a vizitat capitala și au studiat situația terenului în jurul palatelor de aci, iar a doua zi ei au plecat la Sinaia în același scop. Cum familia regală lipsea din localitate, s--a decis ca BELMONT să continue mai departe informațiunile necesare, ajutat de EGETO. Acesta mai primise însărcinarea să întâmpine pe inginerul FODOR și să-l înapoieze, întrucât executarea atentatului nu fusese precizată.

Inginerul FODOR, membru al aceleași secțiuni secrete, avea rolul definit ca în cazul când se decide atentatul din Sinaia, să ajute pe BALAZS la operațiune și să provoace un scurt circuit, spre a lăsa orașul în întuneric și a da astfel posibilitatea lui BALAZS să opereze în deplină siguranță.

PALAGY pornește spre Ungaria prin același punct de frontieră pe unde intrase, BELMONT cu EGETO se înapoiază la București în scopul arătat, iar TUROCZY și BALAZS se opresc la Oradia Mare spre a lua contact cu mecanicul DENGYEL și fochistul BERECZKY și a vedea dacă se începuse aducerea explozibelor prin TIBOLDY, însă nu găsește pe nici unul.

Pentru a găsi o modalitate mai lesnicioasă de trecere frauduloasă a frontierei, pe care să o utilizeze la nevoie, ei merg la ferma lui KOVACS, situată pe frontieră, și constată aci că prețiosul lor colaborator, care în atâtea rânduri servise pe toți spionii unguri, cedase acum ferma unui KERMESY YANOS. Fiind maghiar, le-a fost lesne să-l înduplece și în adevăr acesta i-a trecut clandestin peste graniță.

În comuna Artand, situată pe teritoriul ungar la frontieră, jandarmii i-au arestat și prin intervenția soției lui TYBOLDY încredințându-se de identitatea lor i-a pus aproape imediat în urmă în libertate.

La Budapesta TUROCZY raportează cele constatate și apoi în așteptarea datelor necesare de la BELMONT și EGETO începe să transporte personal la TIBOLDY în Bihorkerstez, cantitățile de explozibile care i-au fost predate de către BAROSS, chiar în localul societății EBREDO unde fusese aduse de ADORIAN și FODOR.

Între timp BELMONT rămâne fără parale, telegrafiază lui TUROCZY în Debrețin pe adresa amicului său REGULA, un alt pensionar al căilor ferate ungare și se decide astfel un nou voiaj la București, cu un alt pașaport fals pe numele I. SZEMAK, procurat de Dr. DANIEL, la 9 august TUROCZY intră în România pe la Curtici și în București descinde chiar în camera lui BELMONT de la hotel Continental.

În seara sosirii sale după indiciile lui BELMONT, ei vizitează hipodromul de la Băneasa unde explorează tribunele și în special cea regală și decid în principiu că aci să se producă atentatul ce avea să coste atâtea vieți nevinovate. Cu această ocazie TUROCZY cunoaște și pe jokeul LANGFORD, căruia BELMONT îl prezintă ca trimis al unui proprietar de cai din Ungaria. BELMONT explicase lui TUROCZY că reușise să aibă liber acces la hipodrom chiar dimineața la antrenamentul cailor, ca unul ce spusese că intenționează înființarea unui grajd de cai pentru alergări.

Înapoiat la București, BAROSS este pus în curent cu această deciziune și se hotărăște definitiv că atentatul să aibă loc și în ziua de 3 Septembrie, când se știa de ei că va fi zi de curse și va lua parte Familia Regală și numeroase personalități politice.

În sensul acestei deciziuni s-a expedit la București lui BELMONT telegrama convențională care vorbește de cai de curse și dimensiunile grajdului ce în realitate era însăși mașina infernală.

La 21 august, la sediul societății ebredești, BAROSS arată lui TUROCZY mașina infernală, și îi dă toate explicațiile necesare despre funcționarea și mai ales cum trebuie să fie utilizată. BAROSS comunică în acelaș timp că mașina este aranjată pentru ziua de 3 Septembrie ora 5 seara.

În acest interval TIBOLDY reușise să convingă pe DENGYEL și BERECZY spre a trece în contra bandă explozibilele în cestiune. În mai multe rânduri când DENGYEL venise cu mașina pe teritoriul ungar în stația Bihorkerestes spre a primi garniturile trenurilor ungare după indicațiunile lui TIBOLDY, el mergea cu mașina în dreptul magaziei acelei stațiuni, de unde TIBOLDY cu magazionerul scotea pachetele și le preda lui DENGYEL și BERECZY care le ascundea în cărbuni și treceau astfel pe teritoriul nostru, spre a le depozita chiar în domiciliul lui BERECZY.

Lada cu mașina infernală fusese adusă de TUROCZY la TIBOLDY și se dase instrucțiuni să se încredințeze la cerere lui BALSZ pe care să-l ajute la trecerea ei prin contrabandă în România. Printre pachetele transportate la TIBOLDY de către TUROCZY se aflau și substanțe otrăvitoare care conform instrucțiunilor date de BAROSS, urmau să fie distribuite la complici și utilizate în caz când ei ar fi căzut în mâinile autorităților române.

După ce TUROCZY a avut în urmă câteva convorbiri cu HEJJAS IVAN și PRONAY PAL asupra acestui atentat și a chestiunilor politice în general, în acelaș mod, se prepară procurarea altor pașapoarte false cehoslovace, acelea ce și-au găsit în momentul arestării asupra lor și PALLAGY devine ADALBERT PORUBSKY, BALAZS ia identitatea mincinoasă I.PAPP, iar EGETO aceia a lui SEDLACEK și singur TUROCZY își păstrează numele de I. SZEMAK.

Ultimele dispozițiuni luate și astfel BELAS este trimis la TIBOLDY pentru introducerea prin contrabandă a lăzei cu mașina infernală, spunându-i că Marți 29 august, el va fi așteptat chiar pe frontieră de însuși TUROCZY și PALLAGY. La 28 august TUROCZY, însoțit de PALLAGY și EGETO, intră din nou prin România prin punctul de frontieră Curtici și la Arad se despart.

Pe EGETO îl expediază la București spre a lua contact cu BELMONT în vederea gășirii locurilor de găzduire și adăpostirea materialelor explozibile și a mașinei infernale, iar TUROCZY cu PALLAGY pornesc cu un automobil la Oradia Mare.

La București, EGETO sosește în după amiaza zilei de 29 august, fiind așteptați la gară de BELMONT ce fusese avizat telegrafic despre aceasta. El este plasat de BELMONT la locuința soției șoferului societății „Uzinele de fier și Domeniile Reșița” din strada Povernei No. 2, la o anume AMALIA BODROGY, cunoscută ocazional, și a doua zi merg împreună în timpul antrenamentului la hipodromul Băneasa, pentru ca EGETO să-și dea seama la fața locului de situația terenului.

La 31 august administrația societății Reșița, aflând de prezența lui EGETO în imobilul acelei societăți, cu concurs de împrejurări nefavorabile autorităților, căci s--a

cercetat acolo pașaportul fals ce poseda EGETO și l-a amenințat cu denunțarea, fiindcă pașaportul nu a fost prevăzut cu viza de sosire, determină pe EGETO un temperament foarte timid și face ca el să dispară și să renunțe chiar la plecarea spre Brașov în întâmpinarea complicilor și aducerea lor la gazdele ce BELMONT ar fi urmat să le procure. În Oradia Mare TUROCZY cu PALLAGY nu găsește nici de data aceasta pe GENGIEL și BERECZY și seara pornesc împreună în locul dinaintea hotărât pe frontieră, pentru întâlnire cu BALAZS. Ei văzând că BALAZS nu-și face apariția, TUROCZY pornește pentru odihnă la ferma lui KERECZY situată în vecinătate, iar PALLAGY trece frontiera pe teritoriul ungar și pe când înainta se întâlnește cu grupul BALAZS alcătuit din trei jandarmi unguri, comandați de căpitanul detașamentului din Artand, TIBOLDY și BALAZS, care proteja pe acest din urmă să poată introduce fără pericol lada în care se găsea mașina infernală.

Se fac prezentările convenite și mai ales recunoașterea că PALLAGY este al lor, apoi toți continuă drumul până la șanțul frontierei în România, unde se despart de jandarmi și TIBOLDY, care împreună cu căpitanul respectiv le fac recomandări să fie cu atenție la transportarea mai departe a lăzei. Spre ziuă BALAZS și PALLAGY ajung la fermă unde găsesc pe TUROCZY culcat în grajd și apoi aproape imediat lada cu mașina infernală suită în căruța lui KERECZY fermierul, este pornită cu PALLAGY spre Oradia Mare unde ar fi trebuit să fie transportată cu trenul la Brașov. TUROCZY și BALAZS pornesc pe jos spre Oradia Mare cu intenția de a ridica parte din explozibilele depozitate la DENGYEL și BERECZY pentru apoi ca să continue călătoria cu trenul la Brașov, unde trebuiau să aștepte sosirea lui EGETO de la București.

Ajunși în Oradea Mare, TUROCZY însoțit de BALAZS merg la domiciliul lui BERECZY, și în adevăr ridică de la acesta o parte din explozibile, fitil și capse detonante dând dispozițiuni pentru restul materialelor să fie înapoiate lui TIBOLDY, și apoi plătind 5000 de lei pentru serviciile ce le făcuse, sumă pe care BERECZY o împarte cu DENGYEL, trec la gara orașului, scot bilete pentru Brașov, și se instalează în tren, în așteptarea sosirii lui PALLAGY.

Și pe când PALLAGY mergea în căruța cu lada în chestiune, la intrarea sa în oraș, el este arestat de organele Siguranței Generale, în fața cărora face primele mărturisiri dând indicații despre complicii săi, cari de asemenea sunt și ei arestați chiar în trenul ce avea să pornească dintr-un moment într-altul.

Asupra lor s-au găsit pe lângă pașapoartele în chestiune și sumele de bani, explozibilele și substanțele otrăvitoare prevăzute în actele de anchetă, și la primele interogatorii ce li s-au luat, în afară de TUROCZY ce declarase de la început că se numește KOVACS ISTVAN, toți au făcut mărturisiri complete, indicând și pe BELMONT ce a fost arestat și el în Capitală. Aduși la localul Direcțiunii Siguranței Generale din București, au fost din nou cercetați și s-a dovedit pe deplin faptele arătate în acest raport.

Între cei arestați, PALLAGY prezintă și el o importanță deosebită, prin aceia că a funcționat ca detectiv la secția G din statul major maghiar, și evident că mărturisirile sale,

făcute asupra organizării, și activității acelei secțiunii, au un caracter deosebit. Secția G aparține de grupul 2, adică de serviciul de informațiuni al statului major. Acest serviciu este divizat în 2 secțiuni principale și anume acela ofensiv și cel defensiv. Ambele secțiuni se împart pe subsecții, cari nu sunt altceva decât birourile naționalităților ce fac obiectul cercetărilor lor. Sunt astfel acolo subsecțiile: austriacă, engleză, franceză, italiană, rusă, jugoslavă, cehă, germană și română. Agenții sunt instruiți după ocupațiunea lor, și grupul ceh este dat de exemplu, întrucât agenții respectivi cunosc în cele mai mici amănunte chestiunea spionajului ceh.

PALLAGY mai povestește că, în 1920, funcționând la sucursala din Debrețin sub ordinele locotenentului ADAMETZ, acesta a cerut lui PRONAY să-i pună la dispoziție un număr de 10 ofițeri pentru anume informațiuni ce urmau să fie întreprinse în România. Lt. ADAMETZ, care lucra sub ordinele directe ale colonelului STOIACOVICI de la statul major ungar, rezultat al cererii sale a primit de la PRONAY numai un ofițer și 9 subofițeri.

În iulie 1920, acest grup cu ADAMETZ și PALAGGY și sublocotenentul BEKER ISTVAN tot de la secția G pornind de la Debrețin, s-au întors fraudulos pe teritoriul român, prin dreptul comunei Valeykeseg, lângă Careii Mari, și după indicațiile jandarmilor unguri de pe graniță, au furat de pe câmp lângă comuna Niurbater o cireadă de vite de epoximativ 240 de vite, pe care le-a trecut în Ungaria. Mai departe el arată încercările făcute de ADAMETZ pentru evadarea colonelului CECZAY, deținut la acea epocă pentru spionaj la Oradia Mare, cu care ocazie ei s-au introdus tot fraudulos în România și au venit în contact cu diferite persoane oficiale din Oradia Mare.

Dar legăturile celor de la EBREDO cu autoritățile militare sau civile ale Ungariei se mai stabilesc și din documentul ce Siguranța Generală și-a procurat cu ocazia altei afaceri. Este vorba de o adresă oficială a comandamentului regimentului 10 infanterie din Bikiș Csaba, către secția locală a societății EBREDO, prin care cere această ca în conformitate cu Ordinul No. 45571-II-1922-B al Ministerului de Război să se întocmească un tablou cu numele, locuința și anul nașterii a acelor membrii maghiari cari se găsesc pe teritoriul ocupat și fac parte din filiala Bichiș Csaba.

În ceea ce privește aceste legături ale ebredoiștilor cu oficialitatea maghiară, faptele vorbesc de la sine, și nu este nevoie a insista prea mult în această direcțiune. EGETO, pornind spre București la 16 iulie 1922, când s--a prezentat la poliția ungară de frontieră din Bihorkerestes cu pașaportul fals cehoslovac, a fost recunoscut de detectivul maghiar al Siguranței Generale, care cunoscându-i adevărată identitate și bănuind că el practică spionajul în favoarea României, a procedat la arestarea sa, și pe când îl transporta la Budapesta la secția G a statului major asemenea a arestat și pe BALAZS, care convorbise în tren cu dânsul.

La Budapesta, BALAZS a fost condus la Prefectura Poliției, iar EGETO la statul major și fiindcă amândoi protestau spunând că au o misiune importantă de îndeplinit, sub ordinele lui TUROCZY, fost secretar al direcțiunii regionale a căilor ferate din Debrețin,

care este membru important la EBREDO, detectivul respectiv s-a prezentat în urma lui TUROCZY, căutând să verifice spusele deținuților și spre a-l informa despre arestare. TUROCZY, la rândul lui, a avizat pe acelaș Dr. DANIEL, care imediat a mers la poliție și la statul major unde justificând că EGETO și BALAZS sunt oameni de încredere ai asociațiunii sale, a obținut imediat liberarea lor. Înainte de a fi fost eliberat, BALAZS ceruse la poliție să fie condus înaintea prefecturei de poliție ceia ce s-a și făcut, și îi expusese scopul misiunii sale.

Concursul dat de jandarmii din Artand și de însăși șeful lor, căpitanul respectiv pentru a se trece fără dificultăți prin contrabandă pe teritoriul nostru mașina infernală, recrutarea lui BALAZS de către locotenentul comandant al pieței Debrețin, concursul dat de magazinierul stației Bihorkerestes și al conductorului TIBOLDY din serviciul căilor ferate ungare, precum și ascunderea cu știință a identității numiților, BALAZS, EGETO și PALLAGY de către organele polițienești, cari le-au vizat actele false cu nume străine și au liberat pe BALAZS și EGETO, chiar atunci când îi dovedise cu asemenea acte, fără să ia vreo măsură împotriva lor, dovedesc cu prisosință dacă nu complicitatea, cel puțin concursul autorităților conduse de guvernul lui Bethlen.

Din cele arătate în acest raport, și din actele de anchetă ce se alătură se stabilește pe deplin că numiții:

1. – TUROCZY ISTVAN RAKSANYI zis REGULA, zis GABRIEL PROCOP, zis KOVACS ISTVAN
2. – PALLAGY LOJOS zis KOLOMAN RESS zis și ADALBERT PORUBSKY
3. – BALZS IGNATZ zis IOSEF PAPP zis I. SZALKA
4. – BERNICZEI K MOSKO MIKLOS SANDOR conte FIQUELMONT DE BELMONT
5. DENGYEL BELLA
6. BERECZYI KAROLY și
7. KERECZY IANOS

aflați în stare de arest, precum și numiții:

- a. HEJJAS IVAN, locotenent de rezervă, aflat la Budapesta
- b. PRONAY PAL, loc. colonel de rezervă, aflat la Budapesta,
- c. KIR GYORGY, deputat aflat la Budapesta,
- d. TURCSANYI EGON EMIL, căpitan de rezervă aflat la Budapesta,
- e. PATER BONIS, preot în Budapesta
- f. BAROSS ZOLTAN sau GABOR locotenent de rezervă aflat la Budapesta
- g. Dr. Daniel Sandor, avocat din Budapesta
- h. CAROL EGETO zis SEDLAK din Budapesta Orhaz utcza 4
- i. FODOR LAJOS sau IOSEF inginer la școala politehnică în Budapesta
- k. Locotenentul KALMAN FULOP, comandantul pieței Debrețin
- l. TIBOLDY, conductor de bilete la c.f. ungare, stația Bihorkerestes,

m. Inginer ADORJAN, Budapesta,

n. BECKER ISTVAN, sublocotenent activ la marele stat major ungar și

o. Locotenent ADAMETZ IMRE din Debrețin,

toți dispăruți, au complotat un atentat în contra Vieței suveranilor noștri și complotul a fost urmat de un act săvârșit sau început spre a pregăti executarea crimei, art. 76, 79, 47, 50 C.P., au introdus prin contrabandă explozibilele și mașina infernală, călcând dispozițiunile art. 193 și 196 din legea vămilor, s-au introdus în România cu acte false pe nume străine și uneori prin alte locuri decât acelea desemnate ca puncte de intrare și eșire, art. 7, 8 din legea pașapoartelor au furat de câmp vite de povară, faptul fiind comis de mai mulți complici asociați, - art. 309 al 1 și 310 ultimul alineat 2- C.P. și urmează deci să fie trimiși înaintea justiției.

AN ATTACK THAT HAS NO LONGER TAKEN PLACE: HUNGARIAN RADICAL MOVEMENTS AGAINST THE ROYAL FAMILY OF ROMANIA (1922) – A DOCUMENT

Abstract: On November 7, 1922, the Directorate of Police and General Security sent to the head of the Special Security Service (*Siguranța*), in strict confidence, a copy of a report containing „relations with the Hungarian irredentist organization, which tried to endanger the lives of sovereigns“.

Between June and July 1922, an attack was allegedly carried out on the Royal Family of Romania, the basic idea of the assassination group being that Queen Maria was „the main culprit for the misfortunes that befell Hungary“, and that through the influence on the Great Powers, Greater Romania was born.

According to the *Siguranța* informations, the members of the Royal Family were the most targeted by such dangers, but on the list of possible targets were other political figures from Romania. The purpose of such actions, in addition to punish for losing Transylvania by Hungary, was to discourage Romania from intervening in the favor of the its allies from the Little Entente, Yugoslavia and Czechoslovakia, where Budapest had plans to destabilize and encourage autonomous movements.

It is obvious that the potential attacks against members of the Royal Family have not taken place, but the document found in the Archives of the National Council for the Study of Securitate Archives (ACNSAS) gives us a series of interesting information about the perception of the Romanian Security Service

(*Siguranța*) on radical movements from Hungary and about the methods by which such an action would have been set up.

Keywords: Royal Family, assassination, radicalism, General Security (*Siguranța*)